

Kapitola 4

Bezpečnostní rozměr české zahraniční politiky

Vít Strátecký

Bezpečnostní oblasti české zahraniční politiky v roce 2008 dominovalo téma výstavby radarové základny, která by se měla stát součástí amerického národního systému protiraketové obrany. Bilaterální jednání s americkou stranou, vyjednávání se spojenci na nejrůznějších platformách v rámci NATO a EU, stejně tak jako s některými významnými odpůrci, představovala významný díl zahraničněpolitického působení ČR v bezpečnostní oblasti. Problematika radarové základny také velmi výrazně zasáhla do vnitropolitického dění, když se stala jedním z hlavních témat říjnových krajských a senátních voleb. Na druhou stranu by však takto velké téma nemělo zakrýt jiné neméně významné aktivity, které jsou výjimečné i v kontextu dlouhodobějšího vývoje bezpečnostního rozměru ČZP. V této souvislosti je třeba zmínit realizaci několikaletého plánu na vytvoření vlastního českého *Provinciálního rekonstrukčního týmu* (PRT) v afghánské provincii Lógar. PRT mise je výjimečná hned v několika ohledech a představuje jednoznačně koncepčně i logisticky nejpropracovanější české vojensko-civilní angažmá v zahraničí. S francouzským předsednictvím v druhé polovině roku 2008 získala také novou dynamiku některá témata Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP). Tyto procesy z velké části převezme české předsednictví, které začne 1. 1. 2009.

BEZPEČNOSTNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: POLITICKÝ KONTEXT A VÝCHODISKA

Přehled společně s kritickou analýzou strategických dokumentů byly v rámci kapitoly o bezpečnostním rozměru ČZP zpracovány v loňském roce.¹ *Programové prohlášení vlády České republiky*² však zmiňuje nutnost aktualizovat strategické dokumenty v oblasti obrany a bezpečnosti s ohledem na zájmy ČR a s přihlédnutím k dlouhodobému vývoji mezinárodního prostředí. K tomuto vládnímu závaznému plánu se váže i *Usnesení vlády č. 1133 z října 2007*, které ukládá silovým ministrům a ministru

dopravy připravit aktualizaci klíčových dokumentů. Sekce ochrany civilního letectví před protiprávními činy na stránkách Ministerstva dopravy ČR (MD) nedoznala od minulého roku žádných změn (usnesení vlády hovoří o *Národním bezpečnostním programu ochrany civilního letectví před protiprávními činy*, který však nikdy jako jednotný dokument neexistoval a koncepčně dle všeho ani existovat nemá). Poslední legislativní úpravy jsou z roku 2006, tedy z období před vládním prohlášením. MD však zveřejňuje všechny nejnovější směrnice Evropské komise, které se této oblasti týkají. Ministerstvo vnitra ČR (MV) částečně splnilo termín daný usnesením vlády a do konce roku 2007 vydalo aktualizované dokumenty *Národní akční plán boje proti terorismu* a *Koncepci boje proti organizovanému zločinu*, přičemž prvně zmiňovaný dokument byl v loňském roce znovu aktualizován a schválen v novějším znění *Usnesením vlády č. 129 ze dne 11. února 2008*.³ Jen s mírným zpožděním došlo k vytvoření *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020*.⁴ Naopak oproti plánu stále není aktualizovaná *Národní strategie boje proti obchodování s lidmi*.⁵ Ministerstvo obrany ČR (MO) mělo za úkol do června roku 2008 vypracovat *Vojenskou strategii České republiky*; ta je na stránkách MO vyvěšena.⁶ Vzhledem k možnému významu dokumentu je vhodné podrobit jej krátké analýze, kterou prošly všechny klíčové dokumenty v loňském vydání této publikace.

Nová *Vojenská strategie České republiky* nahradila stejnojmenný dokument, který byl schválen v roce 2004. V tomto ohledu je tedy s podivem, že novější text se nijak nepřiblížil moderním dokumentům tohoto typu, které vydávají armády našich spojenců v NATO a EU. Dokument je velmi obecný, z valné části kopíruje příslušné pasáže týkající se obranné politiky z *Bezpečnostní strategie České republiky*, a lze ho jen ve velmi omezené míře vnímat jako koncepční. Přestože délka strategických dokumentů není rozhodujícím parametrem jejich kvality, jistě stojí za zmínku, že *Vojenská strategie České republiky* se po čtyřech letech smrštila ze 14 na 9 stran. Jako pozitiva je možné vnímat jistou specifikaci našeho možného zapojení do mezinárodních misí a definování zásad výstavby našich ozbrojených sil. I tyto pasáže jsou však velmi stručné a působí spíše symbolicky. Nové *Vojenské strategii České republiky* naprosto chybí vize dalšího technického a technologického rozvoje, rozpracování finančních výhledů a požadavků směrem k vládám ČR, stejně tak jako např. strategie podpory domácího obranného a bezpečnostního průmyslu. Běžnou součástí podobných dokumentů v zahraničí jsou však také např. koncepční pohledy, týkající se role a působení armády ve společnosti, či třeba téma ekologizace vojenských prostředků. Lze tedy shrnout, že *Vojenská strategie České republiky* představuje velmi podprůměrný a nepropracovaný dokument, který naprosto neodpovídá standardům běžným u našich spojenců v NATO a EU.⁷

Politická debata v rámci bezpečnostní dimenze české zahraniční politiky

Debata o protiraketové obraně významně překročila sféru bezpečnostního rozměru ČZP a stala se jedním z nejvýznamnějších témat domácí politiky. Kromě reformy zdravotnictví se radarová základna objevovala jako jedno z nejčastějších témat volební kampaně, předcházející krajským a senátním volbám. Radarová základna tak zcela zastínila jiná zahraničněpolitická témata (např. *Lisabonskou smlouvu* či přípravu

předsednictví v Radě EU). Postoje hlavních politických aktérů k otázce radaru jsou důkladně analyzovány v kapitole 7 Ondřeje Ditrycha – *Spojené státy americké v české zahraniční politice*. Jak již bylo naznačeno, tato kapitola se soustředí na „NATOizaci“ třetího pilíře, jejíž počátek lze nalézt na úrovni domácího politického procesu. Dlouhodobá stanoviska relevantních politických stran velmi jasně naplňují ideová východiska ČZP, která nastínil Petr Drulák.⁸ ČSSD po odevzdání vládní odpovědnosti svým razantním odporem proti radarové základně zcela naplňuje kontinentalistický pohled, kdežto ODS jako hlavní propagátor smluv s USA vystupuje v souladu s atlantistickou představou. Podle některých komentátorů v ČSSD existuje skupina, jež v současnosti „tiše“ radar podporuje, ODS je ve svém atlantistickém postoji spíše monolitická. KDU-ČSL obecně inklinuje k internacionalistické orientaci, což jí umožňuje projekt radarové základny bezvýhradně podporovat. Autonomistická KSČM pak instalaci amerického systému přirozeně odmítá. Zatímco postoje výše zmíněných stran je možné relativně snadno umístit do tohoto analytického rámce, situace se Stranou zelených je komplikovanější.

Zeleným je tradičně bližší evropeistické pojetí bezpečnostní politiky, které podporuje vytváření evropských kapacit oslabujících závislost na USA.⁹ Zcela konzistentní postoje s tímto východiskem lze najít u evropských zelených, kteří na svém dubnovém zasedání v Lublani přijali stanovisko vyjadřující přesvědčení, že instalace amerického systému na základě čistě bilaterálních dohod je nekompatibilní se „zelenou“ interpretací Evropské bezpečnostní strategie a Evropské strategie pro boj s proliferací zbraní hromadného ničení a kontraproduktivní ve vztahu k bezpečnosti Evropy a jejích obyvatel.¹⁰ Na druhou stranu čeští zelení čelili poměrně značnému tlaku od vládních partnerů. Premiér Mirek Topolánek např. v reakci na neúspěch ODS v krajských a senátních volbách prohlásil, že radar je prvotní prioritou jeho vlády.¹¹ Dlouhodobou strategickou reakcí Strany zelených byl důraz na multilateralizaci („NATOizaci“) problematiky radarové základny. Tato strategie velmi efektivně vyústila v zacílení české diplomacie na proces „NATOizace“ třetího pilíře,¹² který vyvrcholil na bukurešťském summitu NATO, kde byla formulace o napojení amerického pilíře na systémy NATO hlavní prioritou ČR.

V interpretacích bukurešťské deklarace NATO se však strana zásadně rozdělila, což je možné symbolicky vidět v poslaneckém klubu, kde zasedají tři pravděpodobní odpůrci a stejný počet zastánců.¹³ Hlavním zastáncem je pragmatický předseda strany Martin Bursík, který považuje závěry bukurešťského summitu za dostatečné a umístění radarové základny v ČR tak nejspíše podpoří.¹⁴ Prozatím skeptičtější postoj ve svých veřejných vyjádřeních zastává první místopředseda Ondřej Liška.¹⁵ Zcela odmítavé stanovisko také přijala Republiková rada Strany zelených, podle které bukurešťský summit naplnil pouze jednu z podmínek daných sjezdem v roce 2007 (společné stanovisko v Radě NATO), kdežto další dvě podmínky (začlenění radarového zařízení protiraketové obrany pod řízení a velení NATO a společné stanovisko Rady EU) splněny nebyly.¹⁶

Ne zcela očekávaným směrem se vyvinula diskuse o působení českých vojáků v Afghánistánu, zejména po zveřejnění vládního návrhu na posílení stávajícího kontingentu v roce 2009. Výhrady ČSSD, které se v této souvislosti objevily již v dubnu

v debatě o vyslání speciálních sil do protiteroristické operace *Trvalá svoboda*,¹⁷ vyvrcholily na konci roku parlamentním zamítnutím *Vládního návrhu působení sil a prostředků Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2009*.¹⁸ Je to poprvé, co se problematika vysílání českých misí do zahraničí, jež je dlouhodobě relativně konsenzuální záležitostí napříč politickým spektrem, s výjimkou poslaneckého klubu KSČM, stala předmětem podobné názorové výměny.¹⁹ Sociální demokraté kritizovali přístup vlády k rozhodování o zahraničních misích, zejména nedostatečný dialog s opozicí, která by měla podle představ ČSSD být konzultována ve všech stupních přípravy projektů. Za nepřijatelnou považují představitelé strany i absenci širší debaty o základních otázkách, jež s nasazením českých vojáků mise souvisí, zejména o smyslu, cílech a perspektivách afghánské operace NATO.²⁰

Příčiny eskalace názorového střetu v otázce zvýšení počtu vojáků a následné neschválení vládního návrhu je třeba hledat také v kontextu střetů o vnitropolitická témata, včetně otázky úpravy poplatků ve zdravotnictví, pro kterou ČSSD žádala podporu u koalice výměnou za svou ochotu ke kompromisu v otázce zahraničních misí.²¹

Zveřejnění předběžné zprávy Nezávislé odborné komise v červenci 2008, jež se mimo jiné soustředila na otázku snižování závislosti ČR na dovozu energetických zdrojů, významného tématu energetické bezpečnosti, vyvolalo silnou reakci ze Strany zelených. Odmítání jaderné energie, jedno z možných řešení předložených ve zprávě komise, je jedním ze základních programových pilířů strany. Její předseda M. Bursík kritizoval také způsob práce komise, především úniky informací a vydávání doporučení ještě před samým dokončením zprávy. Komise podle jeho názoru navíc „rezignovala na ambici přinést skutečně nějakou vědeckou zprávu“ a pouze potvrdila volební programy některých politických stran.²²

BEZPEČNOSTNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

Jak již bylo naznačeno, klíčovým zahraničněbezpečnostním tématem v roce 2008 byla dohoda s USA o umístění radarové základny na českém území, která by byla součástí amerického systému národní protiraketové obrany. S americkou stranou probíhala jednání o dvou smlouvách – tzv. *hlavní smlouvě o vybudování radarové základny* a *Dohodě o pobytu amerických vojáků v ČR* (tzv. SOFA).²³ Prvně zmíněná smlouva byla definitivně dohodnuta a vládou schválena v květnu a ministři zahraničních věcí obou zemí, Condoleezza Riceová a Karel Schwarzenberg, ji podepsali 8. července v Praze. Jednání o smlouvě SOFA byla v závěrečné fázi o něco komplikovanější a byla dokončena až v polovině září.²⁴

Především v rámci NATO také v roce 2008 pokračovala diskuse o propojení systému třetího pilíře americké protiraketové obrany v Evropě s plánovaným systémem obrany bojiště ALTMBD (*Active Layered Theatre Ballistic Missile Defence*), který plánuje vybudovat NATO.²⁵ Zatímco americký systém by měl chránit evropské státy proti mezikontinentálním balistickým raketám, alianční systém by měl poskytovat ochranu proti raketám středního a krátkého doletu.²⁶ Ze strategického hlediska je spo-

lupráce obou systémů klíčová pro vybudování smysluplné ochrany evropského teritoria před raketovými hrozbami. Z tohoto důvodu se ČR stala významným proponentem politické deklarace, která by stvrdila strategickou koordinaci při vývoji obou systémů.

Prvním viditelným milníkem tohoto procesu, ve kterém ČR hrála velmi aktivní roli, bylo setkání ministrů obrany zemí NATO v Bruselu v červnu 2007, kde Aliance v závěrečném komuniké slíbila brát v úvahu potenciální národní systémy při budování aliančního systému obrany bojiště.²⁷ Mnohem významnější však v tomto ohledu byla závěrečná deklarace summitu NATO v Bukurešti, který se konal počátkem dubna 2008. Tomuto summitu předcházela dlouhá vyjednávání o konkrétních formulacích závěrečné deklarace, ve kterých česká diplomacie akcentovala co nejjasnější formulaci zmiňující existenci hrozeb mezikontinentálními balistickými raketami, význam amerického národního systému pro bezpečnost evropských spojenců a právě strategické napojení amerického národního systému na alianční systém obrany bojiště.²⁸ Z dlouhodobých postojů bylo zřejmé, že nejkritičtější přístup k těmto formulacím budou mít norská a slovenská vláda, které myšlenku vybudování třetího pilíře v Evropě několikrát kritizovaly. Česká diplomacie však byla s konečnými formulacemi bukureštské deklarace²⁹ velmi spokojena.³⁰ Deklarace explicitně zmiňuje, že šíření balistických raket představuje zvyšující se hrozbu pro alianční jednotky, území a obyvatelstvo a uznává, že evropský pilíř je podstatným příspěvkem k ochraně spojenců. Nejpodstatnější formulací z českého hlediska pak bylo potvrzení, že americký třetí pilíř bude integrální součástí jakékoli budoucí protiraketové obrany na aliančním základě a že Aliance již pracuje na propojení obou systémů. Tyto formulace v zásadě souzněly s formulacemi, které navrhovali zástupci české vlády. Na tomto místě je také třeba připomenout, že „NATOizace“ amerického systému, jakkoli vágně definovaná, se stala podmínkou souhlasu Strany zelených s umístěním amerického radaru do Brd. K této problematice se tato kapitola však ještě vrátí.

Dalším tématem, které velmi silně rezonovalo na bukureštském summitu, byla otázka posunutí procesu dalšího rozšiřování NATO. V rámci dubnového summitu se Gruzie a Ukrajina ucházely o tzv. akční plán členství MAP (*Membership Action Plan*), který představuje předstupeň úplného členství. ČR dlouhodobě podporuje zapojování „východních“ zemí do evropských a atlantických struktur a v tomto ohledu udělení akčního plánu členství Gruzii a Ukrajině plně podporovala. Na druhou stranu klíčovou prioritou z hlediska ČR se pro bukureštský summit stala otázka radaru, jejíž výše zmíněné ukotvení v závěrečné deklaraci ČR velmi vehementně prosazovala. Proti udělení MAP se nakonec na summitu postavily velké evropské země, a Gruzie i Ukrajina se tak Alianci v dubnu 2008 nepřiblížily. Z hlediska budoucnosti rozšiřování NATO by mohla mít význam spíše nečekaná diskuse o obecné interpretaci MAP. Zatímco ČR vnímala udělení MAP ve vztahu k plnému členství jako zcela nezávazný a především časově vzdálený krok,³¹ např. Německo vnímalo MAP jako součást rychlého vstupu.³²

Dubnové rozhodnutí států NATO se v kritickém světle často objevovalo v souvislosti se srpnovou válkou v Gruzii. Česká vláda patřila k nejhlasitějším kritikům postupu Ruska v Jižní Osetii a Česká republika se stala součástí Nové skupiny přátel Gruzie. MZV v několika prohlášeních vyjádřilo hluboké znepokojení nad eskalací ozbrojených střetů v gruzínské provincii Jižní Osetie a nad útoky ruských ozbro-

jených sil na objekty a města mimo zónu konfliktu v Jižní Osetii v ostatních částech Gruzie. ČR také s politováním konstatovala, že Ruská federace se stala kvůli svým vojenským krokům proti Gruzii stranou konfliktu.³³ V následných prohlášeních také zástupci české vlády tvrdě odsoudili ruské uznání samostatnosti Jižní Osetie a Abcházie a označili je za protiprávní.³⁴ Tato stanoviska lze označit jako cenná a zcela konzistentní s dlouhodobým směřováním ČZP, a to především v souvislosti s tradičním evropským střetem o události a témata, která se týkají Ruské federace. Stejně tak lze vnímat i rozhodnutí vlády poskytnout Gruzii poměrně značnou rozvojovou pomoc, dosahující částky 150 milionů Kčs pro roky 2009 a 2010. V této oblasti bude přirozeně velmi záležet na nastavení rozvojových programů. Přestože Gruzie prozatím není prioritním příjemcem české rozvojové pomoci, alokovaná částka zcela převyšuje prostředky posílané do tzv. prioritních zemí. Na druhou stranu ČR bohužel nevydala žádná prohlášení, která by Rusko upozornila na faktické neplnění šestibodového mírového plánu, který byl výsledkem francouzské mediace a který po podpisu všech zúčastněných stran ukončil boje v Jižní Osetii a v ostatních gruzínských regionech. Česká republika navíc ani neměla možnost připojit se k podobné iniciativě vycházející z EU, jež se prostřednictvím francouzského předsednictví zásadně angažovala při mírových jednáních.

V rámci Aliance se ČR přiřadila ke stoupencům tvrdšího postupu vůči Rusku. Od srpna 2008 jsou zastavena jednání v rámci Rady NATO–Rusko, která sloužila jako platforma pro projednávání klíčových strategických otázek. Podle ČR by tato jednání neměla být obnovena a vztahy s Ruskem obecně normalizovány do doby, než Rusko změní své zahraničněpolitické vystupování, které nerespektuje stávající mezinárodní řád.³⁵ Je však zřejmé, že některé silné státy budou o normalizaci vztahů s Ruskem usilovat. V souvislosti se zastavením jednání Rady NATO–Rusko je také třeba podotknout, že nedošlo ke zrušení spolupráce mezi Aliancí a Ruskem v Afghánistánu, v oblasti vývoje aliančního systému obrany bojiště či v rámci boje proti terorismu. Ale Rusko se nadále nebude podílet na operaci *Active Endeavour*, kde však jeho účast byla velmi skromná. Česká republika také podpořila a uvítala vytvoření podobných formátů, jakým je Rada NATO–Rusko s Ukrajinou a Gruzii (pravděpodobně půjde o Komise NATO–Gruzie a NATO–Ukrajina). Právě ve vztahu k Rusku ČR tyto formáty vnímá velmi symbolicky. Cílem těchto komisí by z českého pohledu mělo být nahrazení MAP. Česká republika by pak především ráda zabránila návratu tohoto tématu na dalším summitu NATO, který se bude konat v dubnu 2009 ve francouzském Štrasburku a německém Kehl.³⁶

Jedním z pro tuto kapitolu významných výsledků francouzského předsednictví v Radě EU, které se konalo v druhé polovině roku 2008, byl relativně úspěšný pokus o odblokování nefunkčního vztahu mezi EU a NATO na operační úrovni. Politické rozpory mezi některými členy EU a NATO dlouhodobě blokují spolupráci nejen na politicko-strategické úrovni, ale také na úrovni operací. V důsledku těchto sporů nefungovala ani spolupráce podle tzv. formátu Berlin Plus, který byl velmi komplikovaně dohodnut v roce 2002.³⁷ ČR francouzskou iniciativu, jejímž výsledkem je otevření prostoru pro neformální mechanismy na nejnižší operační úrovni, od počátku

podporovala. Čeští představitelé řešení tohoto problému zmiňovali mezi prioritami českého předsednictví.³⁸

Z hlediska evropské agendy tvoří velmi významnou kapitolu také jednání o nové bezpečnostní strategii. Přestože původní strategický dokument z roku 2003 je všeobecně vnímán jako kvalitní bezpečnostní koncepce, události posledních let částečně proměnily kontext, ve kterém vznikal. Jednání o nové evropské bezpečnostní strategii akcelerovala v průběhu podzimu, kdy české ministerstvo obrany a ministerstvo zahraničních věcí měly možnost připomínkovat první drafty. Dlouhodobější české stanovisko zahrnovalo čtyři základní pozice. Za prvé by neměla být vytvářena nová strategie, ale mělo by dojít pouze k rozšíření a aktualizaci té stávající. V tomto bodě byl v rámci EU dosažen konsenzus. Další tři pozice se již týkaly obsahových bodů. Dle českého stanoviska by nová strategie měla zásadněji reflektovat důležitost energetické bezpečnosti a důsledků migrace a zdůraznit evropské bezpečnostní a strategické zájmy ve východní Evropě.³⁹ Lze očekávat, že minimálně první dvě oblasti budou v nové evropské bezpečnostní strategii zásadněji rezonovat. Tuto skutečnost naznačuje i *Zpráva o provádění Evropské bezpečnostní strategie*, která byla schválena na Evropské radě v prosinci 2008.⁴⁰

Přestože se v souvislosti s Evropskou bezpečnostní a obrannou politikou v současnosti často hovoří o její krizi, v roce 2008 procházel významnou dynamikou proces vytváření společného trhu s obranným materiálem (EDEM). Této problematice se týkala především implementace tzv. obranného balíčku (*Defense Package*), který v prosinci 2007 vydala Evropská komise. Kromě rekapitulace hlavních problémů evropského trhu s obranným materiálem v rámci sdělení *Strategie pro silnější a konkurenceschopnější evropský obranný průmysl* balíček obsahuje i návrh dvou směrnic (o zjednodušení transferů obranných produktů uvnitř Společenství a o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek v oblasti obrany a bezpečnosti), které se také objevily jako priority v Pracovním programu českého předsednictví v rámci kapitoly vnitřní trh.

Klíčový význam první směrnice tkví v překonání často v mnoha ohledech odlišných národních systémů udělování vývozních licencí.⁴¹ Implementací návrhu by mělo dojít k posílení konkurenceschopnosti evropského obranného průmyslu a také ke zvýšení bezpečnosti dodávek evropských obranných produktů pro členské státy EU. Směrnice umožní vydávání souhrnných (obecných) licencí, které bude reflektovat fakt, že uvnitř Společenství de facto nedochází k zamítání žádostí o licence. V důsledku zjednodušení zásadně poklesne správně-administrativní zatížení mezinárodních projektů a dojde i k významné časové úspoře. Nová směrnice také řeší určitou právní nejistotu, která byla vytvářena povolováním jednotlivých transferů. V této souvislosti je třeba vyzdvihnout možný pozitivní vliv na malé a střední podniky, jež by se mohly snáze stávat součástí dodavatelských řetězců, jejichž mezinárodní rozměr byl potřebou povolování jednotlivých transferů značně právně i administrativně komplikován.

Druhá směrnice definitivně potvrzuje tendenci právního oslabování článku 296 Smlouvy o ES, který umožňuje výjimečný režim v oblasti vojenských akvizic. Pro

veřejné zakázky v oblasti obrany a bezpečnosti dnes členské státy uplatňují směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby jen zřídka a používají výjimky stanovené buď v článku 296 Smlouvy o ES (obrana) nebo v článku 14 směrnice 2004/18/ES (bezpečnost). Tato ustanovení jsou značně odlišná a představují významnou překážku pro dotváření EDEM. Změny v rámci obranného balíčku představují podporu v procesu „evropeizace“ českého obranného a bezpečnostního průmyslu.⁴²

Česká administrativa podporovala implementaci obranného balíčku. Své požadavky formulovala především v otázce offsetů. Strategii offsetů jako mechanismů finančních kompenzací a propojování se zahraničními technologicky vyspělými partnery v současné době v rámci NATO a EU nevyužívají pouze Island a Lucembursko. Na druhou stranu výše naznačený evropský trend jde proti možnostem offsetových strategií. Česká republika se v rámci implementace obranného balíčku důrazně stavěla za zachování offsetových programů, které jsou v ČR za určitých podmínek stále povinné na základě *Usnesení vlády č. 9 z roku 2005*.⁴³

Již v úvodu bylo zmíněno, že v roce 2008 začal v afghánské provincii Lógar fungovat český Provinční rekonstrukční tým. PRT navázal na českou přítomnost v Afghánistánu v rámci mnohonárodnostních sil ISAF, která se datuje od dubna 2002. Od března 2005 působila necelá stovka příslušníků AČR v PRT v provincii Fajzabád společně s německými a dánskými vojáky.⁴⁴ Zásadní otázkou, týkající českého PRT v Lógaru, bylo rozhodnutí o jeho formě (konceptu). Z hlediska praktického působení je přirozeně klíčová otázka velení. Zatímco ve většině PRT velí vojáci, např. tureckému týmu šéfuje civilista. ČR se nakonec rozhodla pro dvouhlavou strukturu, která nejlépe reflektuje zásadu *as civilian as possible, as military as necessary*, jež také odpovídá charakteru provincie Lógar. Oba vedoucí vojenské i civilní části mají rozdílné pravomoci, přičemž praktické fungování týmu přirozeně závisí do značné míry na jejich vzájemné komunikaci. Vojákům je však ponecháno bezpečnostní veto, v jehož důsledku mohou na základě informací o bezpečnostní situaci zamezit jakýkoli výjezd civilní složky. Od 19. 3. 2008, kdy členové českého PRT přijeli do Lógaru, realizovali členové civilní složky pod dohledem vojáků zhruba 200 výjezdů, během nichž nedošlo k žádnému bezpečnostnímu ohrožení.⁴⁵

Rychlému zapracování českého PRT napomohla dohoda s USA, na základě které český tým převzal některé již rozběhnuté projekty. Postupně byly také nastartovány české projekty v prioritních oblastech školství, zemědělství, vodohospodářství, zdravotnictví či v „dobrém vládnutí“. Společnou charakteristikou projektů je snaha o jejich „afghanizaci“, tedy o co největší napojení projektů na místní struktury.⁴⁶

V roce 2008 také došlo k přijetí Akčního plánu ke *Comprehensive Approach*, na jehož budování se ČR od zadání úkolu na summitu NATO v Rize v listopadu 2006 aktivně podílí.⁴⁷ Sám plán byl po komplikovaných jednáních přijat na dubnovém summitu NATO v Bukurešti. Jeho obecným cílem je zlepšení koordinace aktivit mezinárodního společenství v Afghánistánu. Dokument definuje prioritní oblasti a ukládá Radě NATO dále analyzovat alianční aktivity v těchto oblastech a zvážit relokaci zdrojů z méně prioritních oblastí. Paralelně s tímto procesem vzniká i detailnější tech-

nický dokument *Comprehensive Strategic Political-Military Plan*, který bude předložen ministrům obrany.⁴⁸

O energetické bezpečnosti byla v roce 2008 vedena diskuse především v souvislosti se dvěma událostmi. Jako první lze zmínit dokončení a zveřejnění pracovní verze (verze k oponentuře) Zprávy Nezávislé odborné komise pro posouzení energetických potřeb České republiky v dlouhodobém časovém horizontu (tzv. Pačesova komise).⁴⁹ V komisi zasedli nezávislí odborníci, stejně tak jako zástupci politických stran. Závěrečná zpráva se soustředí především na strategie snižování energetické náročnosti, snižování rizik zásobování ČR energií, zabezpečení rozvoje společnosti energiemi a na motivace k investicím do špičkových technologií, a to vždy s výhledem do roku 2030 a 2050. Jakkoli se Pačesova komise snažila být odbornou a nezávislou skupinou, její činnost a výsledky významně rezonovaly v politické sféře. K postojům a reflexím politických aktérů se tato kapitola ještě vrátí.

Druhou významnou událostí z oblasti energetické bezpečnosti byly odstávky dodávek ropy z Ruské federace. Z Ruska do ČR proudí ropovodem Družba, vedoucím přes Ukrajinu a Slovensko, zhruba 5,5 milionu tun ropy ručně, což představuje zhruba 2 procenta ruského ropného vývozu. Vzhledem k načasování těchto odstávek docházelo ke spekulacím, že přerušení dodávek souvisí s podpisem tzv. hlavní smlouvy o vybudování radarové základny, kterou krátce před tím v Praze podepsali ministři zahraničních věcí C. Riceová a K. Schwarzenberg. Spojení s radarovou základnou však odmítli přední ruští politici a nevěří mu ani přední čeští znalci energetického sektoru.⁵⁰

O tom, že ropná odstávka nebyla cíleným trestem za radar, svědčí také méně známý fakt, že dodávky do konce roku nebyly plně obnoveny.⁵¹ V této souvislosti je jistě důležité poznamenat, že dodávková krize z druhé poloviny roku 2008 ukázala, že ČR není zcela závislá na ruské ropě. Během jediného dne bylo možné na základě dohody, uzavřené mezi společností Mero a vedením ropovodu TAL, nahradit padesátiprocentní ruský propad dodávkami saúdské, íránské či norské ropy, jež k nám proudí skrze ropovod IKL (Ingolstadt–Kralupy–Litvínov) navazující na ropovod TAL. Tímto ropovodem k nám v minulých letech proudila zhruba čtvrtina importované ropy, za rok 2008 to v konečném součtu v důsledku východních odstávek bude přirozeně více.⁵²

V závěru této části kapitoly nelze nezmínit debaty týkající se možné revize bezpečnostního pořádku v Evropě, které rozpoutala řeč ruského prezidenta Dmitrije Medveděva pronesená u příležitosti jeho červnové návštěvy v Berlíně.⁵³ Společným bodem všech diskusí však byla zásadní nejasnost vycházející z absence jakýchkoli konkrétních ruských návrhů či požadavků (jakkoli je možné tyto požadavky dovozovat z posledních ruských zahraničněpolitických kroků). Většina evropských států včetně ČR myšlenky na jakoukoli revizi vycházející z ruských představ odmítá. Tato skutečnost se potvrdila mimo jiné v samotném závěru roku na summitu OBSE v Helsinkách, který v duchu této situace nepřinesl žádný průlom a ponechal OBSE opět bez závěrečné deklarace.⁵⁴

BEZPEČNOSTNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Z hlediska bezpečnostní dimenze zahraniční politiky jsou klíčovými aktéry především ministerstvo zahraničních věcí a ministerstvo obrany. Obecné aspekty jejich rolí při formulování a provádění bezpečnostní politiky, stejně jako specifické otázky vzájemné komunikace a spolupráce obou resortů byly probrány v rámci kapitoly o bezpečnostním rozměru v loňském roce.⁵⁵

Zajímavým mikrokosmem spolupráce mezi MZV a MO je již zmiňovaný PRT. Gesce resortů jsou rozděleny na základě *Usnesení vlády č. 928 ze dne 22. srpna 2007*⁵⁶ a memoranda podepsaného náměstkyně obou resortů. MO přirozeně odpovídá za bezpečnostní situaci, MZV pak za koordinaci rozvojové pomoci a projektů. Kromě pracovních setkání zástupců obou odpovědných ministerstev může být v případě potřeby a pro informování ostatních resortů svolána Meziresortní komise pro činnost PRT Lógar, kterou vede MZV ČR. Ta se schází na úrovni náměstků a řeší nejdůležitější otázky a obecné směřování projektu. Nemá nicméně žádnou oficiální pravomoc rozhodovat.

Ačkoli je po několika měsících fungování předčasné hodnotit výsledky spolupráce a celého projektu, dosavadní zkušenost je pozitivní. Dosud nejobtížnější debaty se vedly o samo definování pravomocí civilní a vojenské části PRT. Teoretické problémy civilně-vojenské spolupráce jsou diskutovaným tématem na mnoha mezinárodních fórech, ale praktická implementace naráží na řadu úskalí. Klíčovým úkolem bylo sladit potřeby vojenské složky a jejího chápání operace (v termínech stanovených mandátem NATO pro operaci ISAF) s ideálními představami fungování PRT jako konceptu, stejně jako s požadavky a potřebami civilní části týmu a její vizí udržitelné rozvojové agendy. Vzhledem k praktickému fungování došlo v průběhu roku 2008 k několika proměnám původního konceptu, které naznačují klíčovou provázanost civilní a vojenské složky. Například nárůst počtu projektů PRT se odrazil jednak v posílení civilního týmu o pracovníka odpovědného za administrativu a finanční stránku směrem k ústředí, ale vedl také k nedostatku kapacit pro realizaci vyššího počtu výjezdů. Kolony na výjezdy do terénu mají předepsané určité množství aut a vojáků, takže zvýšený počet výjezdů civilistů omezuje jistým způsobem práci vojenské složky. Ta potřebuje provádět i vlastní výjezdy do okolí, pro seznámení se s terénem, s možnými hrozbami apod. I z tohoto důvodu předložilo MO ČR vládě a parlamentu požadavek na zvýšení počtu mobilních týmů, které v rámci kontingentu zabezpečují výjezdy mimo základnu ze dvou na čtyři.⁵⁷

Z výše zmíněné agendy se v Poslanecké sněmovně diskutovalo především o tématech české vojenské přítomnosti v Afghánistánu a samozřejmě také o problematice možného umístění americké radarové základny ve středních Čechách. K prvně zmíněnému tématu se konala první významnější debata v rámci projednávání *Vládního návrhu na vyslání speciálních sil do protiteroristické operace*, podle kterého by do Afghánistánu měly v druhé polovině roku odcestovat speciální jednotky v počtu do sta mužů.⁵⁸ Vládní návrh byl nakonec schválen usnesením č. 776,⁵⁹ nicméně samo projednávání již naznačilo budoucí možný nesoulad v pohledu na toto téma. Určité va-

rování, že sociální demokraté by již v budoucnosti nemuseli podobný návrh podpořit, zaznělo přímo z úst poslance Jiřího Paroubka. Další sociální demokraté (např. Lubomír Zorálek, Antonín Sed'a a předseda Zahraničního výboru Jan Hamáček) vystoupili s požadavkem hlubší diskuse o smyslu a budoucnosti afghánské mise a obecně s požadavkem na zahájení strategické debaty o vysílání českých misí do zahraničí. Proti návrhu se postavili všichni členové poslaneckého klubu KSČM.⁶⁰

Ke klíčovému střetu došlo na 44. schůzi při projednávání *Vládního návrhu působení sil a prostředků MO v zahraničních operacích v roce 2009*.⁶¹ Kromě poslanců KSČM, kteří vždy kritizovali a odsuzovali vysílání českých vojáků do většiny zahraničních misí, návrh kritizovali i poslanci ČSSD. V rámci projednávání tento postoj vysvětlil poslanec L. Zorálek výrazně zhoršenou bezpečnostní situací, ukazující na problematickou perspektivu celého regionu. Sociálním demokratům pak především vadilo, že se o Afghánistánu jako o prioritě české zahraničněbezpečnostní politiky dostatečně nediskutovalo a že nebyli MO zcela informováni o situaci. Z vládního tábora zaznívalo především zdůraznění aliančního rozměru afghánské operace, jejíž absenci opozice často zmiňovala v souvislosti s radarem.⁶² V závěrečném hlasování pak návrh, který zahrnoval také mandáty dalších devíti misí, nebyl schválen. Bylo to poprvé v novodobých dějinách ČR, kdy vládní návrh týkající se vysílání misí sněmovna neschválila. Vzniklou situaci, následkem které by zůstaly od 1. 1. 2009 české jednotky působící v zahraničí bez mandátu, řešila vláda uplatněním možnosti vyslat vojáky do zahraničí až na 60 dní.⁶³

Také o tématu radarové základny se na půdě sněmovny vedly dvě klíčové diskuse. K první došlo v rámci Informací předsedy vlády o postupu vyjednávání o umístění prvků protiraketové obrany na území České republiky na 30. schůzi v květnu 2008. Premiér M. Topolánek nejprve zmínil argumenty podporující výstavbu radaru a zdůraznil také logiku jeho napojení na systém ochrany bojiště NATO. Dlouhodobý kritik umístění prvků americké protiraketové obrany na území ČR poslanec L. Zorálek poté upozornil na proměnu rétoriky premiéra Topolánka, který dříve při obhajobě radaru zmiňoval i ruskou hrozbu, zatímco nyní mluví o Rusku jako spojenci a partnerovi v této věci. Podle Zorálka právě tento posun naznačuje budoucí vývoj jednání o americkém systému v Evropě.⁶⁴

Na 39. říjnové schůzi pak sněmovna měla hlasovat o vyslovení souhlasu s ratifikací dvou smluv, které byly v oblasti protiraketové obrany s USA uzavřeny.⁶⁵ V rozsáhlé diskusi ministr zahraničních věcí K. Schwarzenberg znovu zdůraznil napojení amerického systému na architekturu NATO, které bylo stvrzeno na summitu v Bukurešti, a jež také ukazuje na skutečnost, že evropští spojenci se systémem souhlasili. „NATOizaci“ protiraketové obrany v diskusi zdůraznil také předseda Strany zelených M. Bursík. Poslanec L. Zorálek naopak zcela odmítl, že k jakékoli „NATOizaci“ projektu reálně došlo, a že lze tímto způsobem interpretovat bukurešťskou deklaraci. Poslanci opozice také upozorňovali na slabý mandát vlády a odpor veřejnosti vůči výstavbě radaru.⁶⁶ První čtení bylo po dopoledním jednání přerušeno a sněmovna se k ratifikaci smluv v roce 2008 již nevrátila. Přestože k hlasování nedošlo (nebo spíše právě proto), lze říci, že v Poslanecké sněmovně v roce 2008 velmi pravděpodobně nebyl dostatek hlasů pro ratifikaci obou dohod s USA.

V ýznamným aktérem bezpečnostního rozměru zahraniční politiky je i Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (MPO), a to především z pozice gestora licenčního řízení v oblasti exportu vojenského materiálu. V této souvislosti je třeba poznamenat, že od roku 2008 je MPO hlavním gestorem v oblasti exportu vojenského materiálu. Tuto funkci převzalo od MZV, které však i nadále bude podobně jako BIS do této problematiky vstupovat. Vzhledem k dosavadnímu fungování je tato změna pozitivní, neboť pod resort MPO spadá přirozeně větší část této agendy.

Nejzásadnějším vstupem MPO do bezpečnostní dimenze ČZP v roce 2008 byla bezesporu vyjednávání o tzv. obranném balíčku, jež byla popsána v agendě. Kromě zmiňovaného zachování offsetových programů je v pozici ČR k návrhu směrnic kladen důraz zejména na nutnost záruk pro členské státy, jež jim umožní reagovat na nečekané situace ohrožení bezpečnostních zájmů možností odchýlit se od navrhovaného systému.⁶⁷ V tomto ohledu uvítalo ministerstvo především záruky v člancích 11 a 15 návrhu Komise. Bezpečnostní pojistka v článku 11 umožňuje kontrolovat pohyb zboží pro obranné účely z území členských států prostřednictvím celních formalit. „Členské státy mohou po dobu nepřesahující 30 dnů omezit pohyb dovezených produktů obranného užití zasazených do jiného produktu pro obranné účely, pokud mají pochybnosti o respektování omezení vývozu nebo pokud došlo ke značné změně okolností od vydání licence.“⁶⁸ Článek 15 pak opravňuje členský stát pozastavit účinnost svých obecných licencí v případě pochybnosti o důvěryhodnosti příjemce certifikovaného v jiném přijímajícím členském státě.⁶⁹

Pokrok ve vyjednávání obranného balíčku přivítala i Asociace obranného a bezpečnostního průmyslu ČR (AOBP), která považuje evropeizaci bezpečnostního a obranného sektoru za jeho jedinou dlouhodobou perspektivu. V kontextu procesu vytváření společného evropského trhu s obranným materiálem věnovala AOBP velkou pozornost zejména mapování kapacit českého obranného a bezpečnostního průmyslu. S problematikou exportu vojenského materiálu souvisí i zveřejňování *Výroční zprávy o kontrole exportu vojenského materiálu a ručních zbraní pro civilní použití*, která vždy shrnuje údaje za uplynulý rok a vyvolává kritickou reakci některých nevládních organizací. Také na zprávu zveřejněnou v polovině roku 2008 reagovala Amnesty International (AI) upozorněním na vývoz zbraní do zemí, ve kterých dochází k porušování lidských práv, či existuje nebezpečí, že se zbraně dostanou do rukou nepovolaných jednotlivců či militantních skupin. Česká vláda také podle AI neplní závazek zvýšení transparentnosti obchodu se zbraněmi, k němuž se zavázala ve svém programovém prohlášení, a nadále neposkytuje veřejné informace o tom, zda existuje a jak funguje zpětná kontrola o konečné destinaci a účelu exportovaných zbraní.⁷⁰

Ve sféře energetické bezpečnosti stojí za pozornost především práce a výsledná zpráva Nezávislé odborné komise pod vedením předsedy Akademie věd ČR Václava Pačese, která představovala v českém prostředí velmi ojedinělý pokus zahrnout do procesu formování politiky i aktéry mimo státní správu a politické reprezentace. Jejím cílem bylo vypracování nezávislé komplexní analýzy energetického sektoru na základě neideologické a odborné diskuse, jež by sloužila jako podklad pro formulaci energetické politiky ČR. Práce komise podle jejího předsedy nebyla pod tlakem ani politických, ani ekonomických subjektů, a to navzdory principu jejího ustavení

na základě jmenování odborníků parlamentními stranami (po dvou delegovaných za každou stranu), jejichž názory pochopitelně byly blízké postojům vysílajících stran.⁷¹ Závěrečná doporučení komise berou na zřetel ekonomické i ekologické úvahy a představují vyvážený materiál k vládnímu jednání o budoucím směřování energetické politiky. Ale přínosy práce komise by se mohly ztratit, kdyby se diskuse o jejich návrzích posunula zpět k politické a ideologické argumentaci, jak naznačily bezprostřední reakce zejména předsedy Strany zelených uvedené výše. Takovéto obavy se objevovaly již ve fázi formování komise. J. Paroubek např. zdůvodnil své odmítnutí vyslat do komise odborníky za ČSSD pochybnostmi o její schopnosti překonat dlouhodobé rozpory, jež v oblasti energetiky v politické debatě panují.⁷²

BEZPEČNOSTNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY VE VEŘEJNÉM A MEDIÁLNÍM PROSTORU

Z bezpečnostních témat sledovala média v roce 2008 podobně jako v roce předchozím především debatu o umístění radarové základny v Brdech. Média detailně informovala o postupném vývoji česko-amerických jednání o bilaterálních smlouvách, stejně jako diskusi o propojení radaru se Severoatlantickou aliancí. Komentáře k dubnovému bukurešťskému summitu NATO se pak soustředily zejména na reakce domácí politické scény k závěrům jednání, zejména na následný rozkol ve Straně zelených. Podle *Práva* se vládě nepovedlo prosadit dostatečně jasnou formulaci, a začlenění protiraketového deštníku do NATO je tak i po summitu „v mlze“. Naopak podle *Mladé fronty Dnes* se podařilo požadavek zelených splnit a reakce některých členů strany je spíše výrazem „odboje nikoli proti radaru, nýbrž proti pozici Zelených ve vládní koalici u nás doma“.⁷³

Zahraničním vojenským misím ČR se dostalo v médiích pozornosti především ve druhé polovině roku v souvislosti s diskusi, již rozpoutal vládní návrh na zvýšení počtu vojáků pro rekonstrukční tým v Afghánistánu. Do té doby byly hlavními tématy pravidelného zpravodajství obecná situace v Afghánistánu, Iráku a Kosovu, kde české zahraniční mise působí, a informace o zranění a ztrátách v řadách českých vojáků, ale na podzim se do popředí zájmu dostaly operace v Afghánistánu, především PRT v Lógaru. V popředí zájmu médií stály zejména politické aspekty českého nasazení a argumenty hlavních domácích politických aktérů. Média často věnovala také pozornost technickému zabezpečení PRT. Objevily se spekulace o nedostatečné výzbroji a výstroji afghánské mise, jež Armáda ČR v médiích při několika příležitostech dementovala.⁷⁴ České misi v Afghánistánu byl také věnován speciál nejrespektovanějšího českého politicko-diskusního pořadu *Otázky Václava Moravce*, kde se střetli ministryně obrany⁷⁵ Vlasta Parkanová a poslanec ČSSD L. Zaorálek, který nevyloučil možný sociálnědemokratický nesouhlas s výše zmíněným vládním návrhem, týkajícím se misi v roce 2009.

Téma energetické bezpečnosti se v médiích objevovalo méně než v minulém roce, nicméně diskusní otázky byly podobné.⁷⁶ V popředí zájmu domácích médií jsou dlouhodobě především dodávky ruské ropy. V červenci byly sníženy téměř o polovinu do-

dávky, které do ČR proudí ropovodem Družba. V médiích se v tomto kontextu objevovaly spekulace o možné souvislosti omezených dodávek s podpisem smlouvy o umístění amerického radaru,⁷⁷ ale diskutovalo se i o dalších možných důvodech omezení dodávky, např. o technických závadách nebo lepších maržích u jiných odběratelů.⁷⁸

Kromě otázky ropných dodávek se média v souvislosti s energetickou bezpečností věnovala i zprávě již zmiňované tzv. Pačesovy komise. Pozornost vzbudilo především zveřejnění předběžné zprávy začátkem července a reakce předsedy Strany zelených M. Bursíka. V některých komentářích se objevil skeptický názor, že situace bude „zablokovaná“, ať řekne komise cokoli, vzhledem k protichůdnosti postojů dvou z vládních stran – ODS a Strany zelených – na jaderné, ale i uhelné elektrárny.⁷⁹ Reakce na působení komise však relativně rychle utichly a výsledky komise se dostaly mimo pozornost médií a nevyvolaly širší veřejnou debatu.

Některá témata zůstala stranou zájmu české mediální scény. V rámci témat, o nichž se vedla diskuse v této kapitole, zůstaly bez povšimnutí např. procesy týkající se Evropské obranné a bezpečnostní politiky.

ZÁVĚR

Tato kapitola se zabývala agendou a formováním bezpečnostní dimenze ČZP v roce 2008. I když bezpečnostní diskusi v roce 2008 bezesporu dominovaly aktivity spojené s umístěním americké radarové základny na území ČR, nejde zdaleka o jedinou významnou aktivitu české diplomacie. Především zahájení práce českého Provinčního rekonstrukčního týmu v afghánském Lógaru je z hlediska zahraničněbezpečnostní agendy ČR podstatným krokem, což potvrzují i pozitivní reakce zahraničních partnerů.

Některá zahraničněpolitická rozhodnutí byla výrazně zatížena vnitropolitickou situací, naopak některá témata přerostla sféru bezpečnostní politiky a stala se součástí debaty domácí politiky. Příkladem první situace je spor o zvýšení počtu českých vojáků pro PRT v Afghánistánu, a následné nepřijetí *Vládního návrhu působení sil a prostředků Ministerstva obrany v zahraničních operacích*, druhým potom debata o raketové základně, která se stala významným tématem volební kampaně v podzimních senátních a krajských volbách. Je možné říci, že v roce 2008 prozatím nejvíce a nejcitelněji zasahovala vnitřní politika do rozhodování o zahraničněbezpečnostních otázkách. Vysílání vojáků do zahraničních vojenských misí bylo jedním z mála konsenzuálních témat, proti kterým ve sněmovně zpravidla stáli pouze levicoví či pravicoví extremisté. Na druhou stranu je třeba říci, že rok 2008 přinesl celou řadu závažných zahraničněpolitických témat (mimo bezpečnostní oblast to byla např. ratifikace *Lisabonské smlouvy*), a jednotlivá rozhodnutí tak nelze vnímat izolovaně.

Přestože přirozeně není možné oddělit zahraničněbezpečnostní rozhodování od vnitropolitických debat, je zjevné, že neblahému přesahu vnitřní politiky do sféry dlouhodobých zájmů a závazků státu by mohlo zabránit vytvoření skutečně kvalitních dlouhodobých strategických dokumentů, které by byly výsledkem politické i ex-

pertní diskuse. Propracované dokumenty, jejichž znění by odpovídalo širokému politickému konsenzu stejně tak jako zájmům a potřebám České republiky, by se mohly stát referenčním bodem významných politických rozhodování v této oblasti. Ve sféře bezpečnosti představuje politicky determinovaná nejistota a nekoncepčnost značné riziko ztráty kredibility a v konečném důsledku často i plýtvání veřejnými prostředky.

Poznámky

- ¹ Střítecký, Vít (2008): *Bezpečnostní rozměr české zahraniční politiky*. In: Kořan, Michal a kol. (2008): *Česká zahraniční politika v roce 2007. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 95–97.
- ² *Prohlášení vlády České republiky*. On-line: (www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20840).
- ³ *Národní akční plán boje proti terorismu*. On-line: (aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/nap_2007_cze.pdf). *Koncepce boje proti organizovanému zločinu*. On-line: (aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/koncepce-organ_zlocin.pdf).
- ⁴ *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020*. On-line: (aplikace.mvcr.cz/archiv2008/hasici/ochrobyv/koncepce/koncepdo13.pdf).
- ⁵ *Národní strategie boje proti obchodování s lidmi*. On-line: (aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2005/strategie.pdf).
- ⁶ *Vojenská strategie České republiky*. On-line: (www.army.cz/images/id_8001_9000/8492/Vojensk_strategie_R-2008.pdf).
- ⁷ *Vojenskou strategii České republiky přijala vláda Usnesením č. 907 z 23. července 2008*.
- ⁸ Drulák, Petr (2008): *Česká zahraniční politika mezi internacionalismem a atlanticismem*. In: Kořan, Michal a kol. (2008): *Česká zahraniční politika v roce 2007. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 395–402.
- ⁹ Střítecký, Vít (2008a): *Společná zahraniční a bezpečnostní politika*. In: Karlas, Jan a kol. (2008): *Jak předsedat Evropské unii? Návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 85–102
- ¹⁰ *European Green Party Resolution, 8th Council Meeting, Ljubljana, April 2008*. On-line: (zahranici.zeleni.cz/8770/clanek/rezoluce-evropskych-zelenych-k-protiraketove-obrane/).
- ¹¹ *Viz Zpráva předsedy ODS, 19. Kongres ODS, Praha, 6. 12. 2008*. On-line: (www.ods.cz/knihovna/projev.php?ID=879).
- ¹² Viz Skřítecký (2008): *Společná zahraniční a bezpečnostní politika*, op. cit.
- ¹³ *Rozhovor s Martinem Bursíkem*, Press klub Frekvence 1, 16. 9. 2008. On-line: (www.zeleni.cz/10655/clanek/rozhovor-s-martinem-bursikem/).
- ¹⁴ *Bursík: Zelení budou o radaru hlasovat podle svědomí*. Aktualne.cz, 4. 4. 2008. On-line: (aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=601517).
- ¹⁵ *Rozhovor s Ondřejem Liškou v deníku Právo, 12. 4. 2008*. On-line: (www.zeleni.cz/8759/clanek/ondrej-liska-moje-skepse-k-radaru-trva/).
- ¹⁶ *Stanovisko RR SZ k závěrům bukurešťského summitu NATO ohledně protiraketové obrany*. On-line: (zahranici.zeleni.cz/8697/clanek/stanovisko-rr-sz-k-zaverum-bukurestskeho-summitu-nato-ohledne-protiraketove-obrany/).
- ¹⁷ *Vládní návrh na vyslání kontingentu speciálních sil rezortu Ministerstva obrany do protiteroristické operace Trvalá svoboda v Afghánistánu. Sněmovní tisk 492*. Čtení proběhlo 30. 4. 2008 na 30. schůzi PS PČR. On-line: (www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/030schuz/30-6.html#625).
- ¹⁸ *Vládní návrh působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2009. Sněmovní tisk 641*. Čtení proběhlo 19. 12. 2008 na 44. schůzi PS PČR. On-line: (www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/044schuz/44-6.html#273).

- ¹⁹ Srovnej Skřítecký, Vít (2008), op. cit., s. 103.
- ²⁰ Parlamentní debata ze dne 19. 12. 2008 na 44. schůzi PS PČR k Vládnímu návrhu působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2009. On-line: (www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/044schuz/44-6.html#273).
- ²¹ Tisková zpráva ČSSD, 20. 12. 2008. On-line: (www.cssd.cz/s14983/tiskove-zpravy/a21454.html).
- ²² Rozhovor s Martinem Bursíkem, ČT1, *Otázky Václava Moravce*, 13. 7. 2008. On-line: (www.ceska-televi ze.cz/ivysilani/208411030500713-otazky-vaclava-moravce/).
- ²³ Viz Ditrych, Ondřej (2008): *Spojené státy americké v české zahraniční politice*. In: Kořan, Michal a kol. (2008): *Česká zahraniční politika v roce 2007. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s 185–201
- ²⁴ Více viz Ditrych Ondřej (2008), op. cit.
- ²⁵ Viz Střítecký, Vít (2008), op. cit.
- ²⁶ Více Hynek, Nikola (2008): *Projekt třetího pilíře protiraketové obrany a proměny strategického myšlení: česká pozice, NATO, USA a Rusko*. Policy Paper. Praha: Ústav mezinárodních vztahů. On-line: (www.iir.cz/upload/PolicyPapers/2008/hynek.pdf).
- ²⁷ *Meeting of NATO Defense Ministers*. On-line: (www.nato.int/docu/comm/2007/0706-mod/0706-mod.htm). *Závěrečné komuniké*. On-line: (www.nato.int/docu/pr/2007/p07-067e.html).
- ²⁸ Rozhovor s Viktorem Dvořákem, OBP MZV, 16. 4. 2008.
- ²⁹ *Bucharest Summit Declaration*. On-line: (www.nato.int/docu/pr/2008/p08-049e.html).
- ³⁰ Rozhovor s Viktorem Dvořákem, OBP MZV, 16. 4. 2008.
- ³¹ Rozhovor s Janou Katarínou Šindelkovou, OBP MZV, 27. 11. 2008.
- ³² S podobnou interpretací překvapivě přišla i rakouská diplomacie. Na souboj interpretací je však třeba jistě pohlížet v širším kontextu. V této souvislosti se zdají být klíčové rozpory mezi členskými státy, týkající se vztahů k Rusku.
- ³³ *Prohlášení Ministerstva zahraničních věcí ČR*, 10. 8. 2008. On-line: (www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?id=59853&ido=1&idj=1).
- ³⁴ *Prohlášení Ministerstva zahraničních věcí ČR*, 26. 8. 2008. On-line: (www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?id=60157&ido=10544&idj=1).
- ³⁵ Rozhovor s Janou Katarínou Šindelkovou, OBP MZV ČR, 27. 11. 2008.
- ³⁶ Ibid.
- ³⁷ Podle formátu Berlin Plus funguje pouze operace EUFOR Althea v Bosně.
- ³⁸ Oficiální Pracovní program českého předsednictví: Evropa bez bariér se tento problém explicitně zmiňuje v rámci kapitoly transatlantické vztahy. Premiér M. Topolánek tuto prioritu podtrhl při své návštěvě na Kypru v dubnu 2008.
- ³⁹ Rozhovor s Jiřím Parkmanem, OBP MZV ČR, 2. 12. 2008.
- ⁴⁰ *Zpráva o provádění Evropské bezpečnostní strategie – Zajišťování bezpečnosti v měnícím se světě*. On-line: (www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/CS/reports/104642.pdf).
- ⁴¹ Viz Střítecký, Vít (2008), op. cit.
- ⁴² Rozhovor s Richardem Hlavatým, výkonným ředitelem Asociace obranného a bezpečnostního průmyslu, 24. 10. 2008.
- ⁴³ Rozhovor s Jaromírem Culkem, vedoucím oddělení strategií a trendů Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, 27. 11. 2008.
- ⁴⁴ K rozhodování o vytvoření českého PRT viz Střítecký, Vít (2008), op. cit.
- ⁴⁵ Rozhovor se Sabinou Středovou, Ministerstvo obrany ČR, 25. 11. 2008.
- ⁴⁶ Ibid.
- ⁴⁷ Střítecký, Vít (2008), op. cit.
- ⁴⁸ Rozhovor s Janou Katarínou Šindelkovou, OBP MZV ČR, 27. 11. 2008.
- ⁴⁹ *Zpráva Nezávislé odborné komise pro posouzení energetických potřeb České republiky v dlouhodobém časovém horizontu*. On-line: (www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=42575).
- ⁵⁰ Rozhovor s Václavem Bartuškou, Zvláštním velvyslancem pro energetickou bezpečnost, MZV ČR, 3. 12. 2008.

- ⁵¹ Podle Václava Bartušky je nejpravděpodobnějším důvodem boj v rámci ruského ropného byznysu o pozice prostředníků při vývozu. Rozhovor s Václavem Bartuškou, Zvláštním velvyslancem pro energetickou bezpečnost, MZV ČR, 3. 12. 2008.
- ⁵² Ibid.
- ⁵³ Viz text Vladimír Handla v této knize, kapitola 6 – *Spolková republika Německo v české zahraničné politice*.
- ⁵⁴ *OSCE Summit Press Report*. On-line: (www.osce.org/item/35566.html).
- ⁵⁵ Střítecký, Vít (2008), op. cit., s. 102–103.
- ⁵⁶ *Usnesení vlády č. 928 ze dne 22. srpna 2007*. On-line: ([racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/E5637CE1C2DC2D91C125733D00201315/\\$FILE/uv070822.0928.doc](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/E5637CE1C2DC2D91C125733D00201315/$FILE/uv070822.0928.doc)).
- ⁵⁷ Rozhovor se Sabinou Středovou, Ministerstvo obrany ČR, 25. 11. 2008.
- ⁵⁸ *Sněmovní tisk 492*. On-line: (www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=492&O=5).
- ⁵⁹ *Usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 776*. On-line: (www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&v=US&ct=776).
- ⁶⁰ *Projednávání Vládního návrhu na vyslání speciálních sil do protiteristické operace. Sněmovní tisk 492*, 30. 4. 2008, 30. schůze PSP ČR. On-line: (www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/030schuz/s030184.htm).
- ⁶¹ *Sněmovní tisk 641*. On-line: (www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=641&O=5).
- ⁶² *Projednávání Vládního návrhu působení sil a prostředků MO v zahraničních operacích v roce 2009. Sněmovní tisk 641*, 19. 12. 2008, 44. schůze PSP ČR. On-line: (www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/044schuz/s044083.htm).
- ⁶³ Tento vládní návrh byl nakonec PSP ČR schválen počátkem února 2009.
- ⁶⁴ Diskuse k Informaci předsedy vlády o postupu vyjednávání o umístění prvků protiraketové obrany na území České republiky, 30. schůze PSP, 7. 5. 2008. On-line: (www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/030schuz/s030242.htm#r11).
- ⁶⁵ Jednalo se o *Dohodu mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými o zřízení radarové stanice protiraketové obrany Spojených států v České republice a Dohodu mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými o právním postavení ozbrojených sil Spojených států přítomných na území České republiky*.
- ⁶⁶ *Projednávání Sněmovních tisků 621 a 622*, 39. schůze PSP ČR, 29. 10. 2008. On-line: (www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/039schuz/39-5.html#352).
- ⁶⁷ *Usnesení výboru pro evropské záležitosti z 33. schůze konané dne 3. dubna 2008*. On-line: (www.ipex.eu/ipex/webdav/site/myjahiasite/users/czposcorresp/public/2008/2008/Resolution%20No.%20235.doc).
- ⁶⁸ Ibid.
- ⁶⁹ Ibid.
- ⁷⁰ *České zbraně jsou i nadále vyváženy do rizikových míst*. Amnesty International, 8. 10. 2008. On-line: (www.amnesty.cz/zpravy/Ceske-zbrane-jsou-i-nadale-vyvazeny-do-rizikovych-mist/).
- ⁷¹ *Informace o ustavení a činnosti tzv. Nezávislé energetické komise (NEK)*. Blog Václava Pačese na serveru Aktualne.cz. On-line: blog.aktualne.centrum.cz/blogy/vaclav-paces.php?itemid=5180cz).
- ⁷² Ibid.
- ⁷³ *Deníky mj. o summitu NATO a stanovisku Strany zelených k radaru*. Česká tisková kancelář, 5. 4. 2008.
- ⁷⁴ *Například: Čeští vojáci kritizují: Dingo nevyjede kopec*, 6. 10. 2008. On-line: (www.tyden.cz/rubriky/domaci/cesti-vojaci-kritizuji-dingo-nevyjede-kopec_83790.html).
- ⁷⁵ *Otázky Václava Moravce*, 2. 11. 2008. On-line: (www.ceskatelevize.cz/ivysilani/208411030501102-otazky-vaclava-moravce/).
- ⁷⁶ Viz Střítecký, Vít (2008), op. cit., s. 106–107.
- ⁷⁷ Viz např. *Rusko v psychologické válce o radar*. Jiří Pehe v ČRo 6, 23. 7. 2008, či *Msta za radar, nebo jen ruský nepořádek?* Petra Procházková. Lidové noviny, 15. 7. 2008.

⁷⁸ *Politika v dodávkách ropy není, tvrdí Rusové.* Zpravodajský server idnes.cz. On-line: (ekonomika.idnes.cz/politika-v-dodavkach-ropy-neni-tvrdi-rusove-fzl-/eko-zahranicni.asp?c=A080717_1011762_eko-zahranicni_pin).

⁷⁹ *Spor o jádro Pačesova komise nevyřeší.* 2. 7. 2008. On-line: (ekonomika.idnes.cz/spor-o-jadro-pacesova-komise-nevyresi-dxc-/ekonomika.asp?c=A080702_114957_ekonomika_fih).